

Семінар у Франції

4–9 жовтня 2009 року в Парижі відбувся освітній семінар для вчителів з порівняння історії Голокосту в Україні і Франції. Учасники семінару – педагоги, які доволі глибоко обізнані з проблематикою історії Голокосту і мають чималий досвід у викладанні цієї теми. Вони активні учасники проекту «Назустріч пам'яті», семінарів в Україні, учасники міжнародних семінарів в Польщі та Ізраїлі, вчителі, які із своїми учнями займаються науково-дослідницькою роботою з даної проблеми.

Завдання семінару – обмін досвідом у викладанні такої актуальної для європейської спільноти теми як Голокост, а також, як стверджували французькі колеги – знайомство з Україною. А тому, їдучи на семінар, вчителі підготували власні методичні розробки і презентували свій досвід у царині викладання історії Голокосту.

Французькі колеги у своїх лекціях стверджували, що Голокост – це історія Європи, жертви Голокосту – частина європейських співгромадян. Отже, Катастрофа – це загальноєвропейська проблема, а тому ця тема надзвичайно важлива для будівництва єдиного європейського простору, частиною якого є і Україна.

Семінар проходив безпосередньо в приміщенні «Меморіалу Шоа», який знаходиться в центрі Парижу. Меморіал був заснований ще в 1943 р., як підпільний центр збору документів, які свідчили про злочиння фашистських окупантів та колабораціоністської французької влади. Ці документи були представлені на Нюрнберзькому процесі. Згодом центр став музеєм, а в 2005 р. тут був створений «Меморіал Шоа» – комплекс, який включає музей, архів, відділ міжнародних відносин, освітній відділ, науково-дослідницький центр. Працівники Меморіалу прагнуть відродити честь і гідність тих, хто став жертвою Голокосту. Меморіал – це місце виховання та навчання. Викладання історії Голокосту в Меморіалі займає особливе значення – тут проходять стажування вчителі Франції та з різних європейських країн, а також представники французької армії та поліції. І це особливо важливо для сучасного французького суспільства, бо гуляючи по Парижу, ми на власні очі пересвідчилися, що Францію охопив процес глобалізації: на вулицях міста велика кількість мігрантів з Азії та Африки, але скрізь панує атмосфера терпимості і толерантності. Ось це і є справжнє обличчя демократії і поваги до людини.

Навчання вчителів відбувалося за досить насиченою програмою, яка включала лекції французьких та українських лекторів. Слухачі, які обізнані з проблемою Голокосту дізналися багато нового. Після лекцій було відведено час на запитання, які виникли в учасників семінару. Часто обговорення певної проблеми переростали у дуже цікаві дискусії. І слід відзначити, що французькі колеги відмітили досить високий фаховий рівень українських вчителів і доволі високий рівень компетентності в багатьох питаннях з історії Голокосту.

Надзвичайно цікавими і змістовними були лекції професора, Жоржа Бенсуассона, який визначив сутність і витоки німецького нацизму, що базувався, в тому числі, і на європейському антиюдаїзмі та християнському антисемітизмі. Антисемітизм – культурний код Європи, а всі французькі філософи доби Просвітництва були антисемітами. Антисемітизм набирає сил в роки Першої світової війни. Збільшується рівень насильства в битвах, а насильство на лише відштовхує, але й притягує. У вивченні питання антисемітизму потрібно використовувати психологічні підходи і психоаналіз стверджував лектор.

Філіпп Букара, координатор освітніх програм для вчителів, ознайомив слухачів семінару з особливостями життя євреїв до Голокосту в різних країнах Європи. Лектор відзначив, що ненависть до євреїв була в країнах, де поширене християнство. Китай та Індія – країни, де антисемітизму немає. Філіпп Букара продемонстрував унікальну колекцію листівок антисемітського характеру, які є візуальним джерелом вивчення історії.

Доповнив колегу Анатолій Подольський, який у своїй лекції ознайомив учасників семінару з особливостями єврейського життя в Україні в міжвоєнний період.

Слід зазначити, що лекції французьких колег базувалися на фактах прикладів геноциду інших народів, які відбувалися протягом ХХ століття. Геноцид – потенційна небезпека для всього людства. Ця думка пронизувала всі заняття семінару.

Особливо вразило всіх учасників семінару, як французьке суспільство зберігає пам'ять про жертви Катастрофи. На території Меморіалу де ла Шоа є музей, в якому окрім експозиції, яка вміщує фотодокументи, свідчення очевидців, особисті речі постраждалих, є архів, який зберігає особисті дані про тих, хто був депортований із Франції в табори смерті та символічна братська могила з шістьма капсулами з останками жертв Голокосту на якій палає вічний вогонь. А на території Меморіалу є кам'яні стели з іменами всіх тих, хто був жертвами Катастрофи.

Програма семінару передбачала і візит до колишнього транзитного табору Дрансі. Це був пункт збору єврейського населення Франції, а звідси людей переправляли в табори смерті сусідніх країн. Тут споруджено пам'ятник жертвам Голокосту, стоїть пам'ятник-вагон, в якому відправляли французьких євреїв на смерть, і будується музей. На цих пам'ятниках не видно слідів вандалізму, напевно, це свідчить про те, що французьке суспільство береже історичну пам'ять про жертви Голокосту, а історія знищення євреїв в роки Другої світової війни є частиною історії Франції, а, отже, і частиною історії власного народу.

Зворушливою була зустріч з Генрі Борлантом, котрий пережив Аушвіц. Людина похилого віку, яка викликає глибоку повагу і шану. На мою думку, лектори, які читають лекції про спротив євреїв в роки Другої світової війни, повинні обов'язково говорити про те, що бажання вижити в нелюдських умовах – є теж формою спротиву, бо за таких обставин легше вмерти, ніж пройти пекло і залишитися Людиною. Пан Генрі став лікарем і достойно прожив життя.

А щодо порівняння вивчення історії Голокосту в Україні і Франції, то ми в цьому значно відстаємо. Найменш дослідженим аспектом історії Голокосту в Україні є проблема колаборації. Лекцію з цієї проблеми прочитав А. Подольський. А. Фредекінд, гість з Німеччини, ознайомив слухачів з життям єврейської громади Німеччини після Голокосту і визнанням Німеччиною провини за Голокост. Французькі історики і суспільство давно визнали і засудили колабораціоністський уряд Петена, адже це частина історії Франції, а тому про неї не слід забувати, а тим більше замовчувати. Французькі колеги висловили сподівання, що з розвитком демократії в нашому суспільстві, ми теж зрозуміємо про свою відповідальність за те, щоб донести суспільству повну правду про минуле.

Після зустрічі з Барбарою Мелул, яка познайомила нас із своїм досвідом викладання історії Катастрофи у французькій початковій школі, де цій темі присвячено три години, стало зрозумілим, що і тут ми відстаємо, бо в наших освітніх програмах і навчальних планах в старших класах не відведено жодної години на вивчення цієї теми, але ж в Україні із 6 мільйонів жертв Голокосту загинуло 1,5 мільйона осіб.

Цікавою була зустріч з отцем Патріком Дюбуа, який знайомий з Україною. В нашій країні він із групою волонтерів проводив дослідження місць масових розстрілів євреїв. А чому цим не займаються наші історики? Чому у Франції є пам'ятники жертвам Голокосту, а в Україні на місці найбільш масового розстрілу євреїв в Бабиному Яру ідо сьогодні немає достойного меморіалу. Цікавим і пізнавальним був семінар в Парижі. Ми запозичили досвід викладання у своїх європейських колег. Зрозуміли, що викладання теми Голокосту має бути прив'язаним до історії Європи для того, щоб розкрити більш широкий погляд на це явище, виходячи із обставин і передумов, які привели до Катастрофи.

*Жанна Гудко, вчитель СШ № 1
(м. Червоноград, Львівська область)*